

Sukkot: The Paradigm of Universal Ideals
Drisha Elul 5783
The Hadar of Etrog
The (Creative) Beauty of Sukkot and All Year
Rabbi Jonathan Ziring: jjziring@migdalhatorah.org

1. משנה סוכה, פרק ג משנה א, ה
לולב הגזול והיבש - פסול... אתרוג הגזול והיבש - פסול

A lulav which was stolen or dried out is invalid. An Etrog which was stolen or dried out is invalid.

2. רש"י מסכת סוכה דף כט עמוד ב
יבש - דבעינן מצוה מהודרת, דכתיב (שמות טו) ואנוהו.

Dry: Because you need a beautiful mitzvah, as it is written “and I will glorify him”.

3. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קלג עמוד ב
דתנאי: “זה אלי ואנוהו”, התנאה לפניו במצות: עשה לפניו סוכה נאה, ולולב נאה, ושופר נאה, ציצית נאה, ספר תורה נאה, וכתוב בו לשמו בדיו נאה, בקולמוס נאה, בלבלר אומן, וכורכו בשיראין נאין. אבא שאול אומר: “ואנוהו” — הוי דומה לו, מה הוא חנון ורחום — אף אתה היה חנון ורחום.

What is the source for the requirement of: “This is my God and I will glorify Him”? **As it was taught** in a *baraita* with regard to the verse: **“This is my God and I will glorify Him [anveihu]**, the Lord of my father and I will raise Him up.” The Sages interpreted *anveihu* homiletically as linguistically related to *noi*, beauty, and interpreted the verse: **Beautify yourself before Him in mitzvot**. Even if one fulfills the mitzva by performing it simply, it is nonetheless proper to perform the mitzva as beautifully as possible. **Make before Him a beautiful sukka, a beautiful lulav, a beautiful shofar, beautiful ritual fringes, beautiful parchment for a Torah scroll, and write in it in His name in beautiful ink, with a beautiful quill by an expert scribe, and wrap the scroll in beautiful silk fabric. Abba Shaul says: Ve’anveihu** should be interpreted as if it were written in two words: *Ani vaHu*, me and Him [God]. **Be similar, as it were, to Him, the Almighty: Just as He is compassionate and merciful, so too should you be compassionate and merciful.** In any case, there is no proof from Rabbi Yishmael’s statement with regard to the Paschal lamb that he would say the same with regard to circumcision, as in that case, he might agree that fulfilling the mitzva beautifully justifies overriding Shabbat.

4. תוספות מסכת סוכה דף כט עמוד ב
משום דאיתקש לולב לאתרוג דכתיב ביה הדר ולא כמו שפירש הקונטרס משום דכתיב (שמות טו) זה אלי ואנוהו דאין ואנוהו אלא לכתחלה ולא מיפסל בהכי כדמוכח פ”ק (לעיל דף יא): ...

This is because lulav is compared to Etrog, which says regarding it “*hadar*”. And it is not as Rashi explained that it is because of “this is my G-d and I will glorify him”, because “and I will glorify him” is only *ab initio* and it is not invalidated because of it, as it clear on 11b...

5. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף יא עמוד ב
כמאן אָזְלָא הָא דְתַנָּיָא: לולב מצוה לאוגדו, ואם לא אָגְדוּ — כָּשֶׁר. אִי רַבִּי יְהוּדָה, כִּי לֹא אָגְדוּ אֲמַאי כָּשֶׁר? אִי רַבָּנָן, אֲמַאי מְצוּהָ? לְעוֹלָם רַבָּנָן הִיא, וּמִשּׁוּם שְׁנֵאמַר: “זֶה אֵלֵי וְאֲנוּהוּ” — הִתְנָאָה לְפָנָיו בְּמִצְוֹת.

The Gemara asks: **In accordance with whose opinion is that which is taught** in this *baraita*: There is a **mitzva to bind the myrtle and the willow with the lulav. And if he did not bind it, it is fit. If the baraita is in accordance with the opinion of Rabbi Yehuda, when one did not bind it, why is it fit? If it is in accordance with the opinion of the Rabbis, why is there a mitzva to bind it at all?** The Gemara answers: **Actually, it is in accordance with the opinion of the Rabbis. And the reason that there is a mitzva to bind it is due to the fact that it is stated: “This is my God and I will glorify Him [ve’anvehu]”** (Exodus 15:2), which they interpreted to mean: **Beautify yourself [hitna’e] before Him in the performance of the mitzvot**. The Rabbis agree that although failure to bind the three species does not render them unfit for the mitzva, the performance of the mitzva is more beautiful when the *lulav* is bound.

6. ויקרא פרק כג פסוק מ

וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וְעֵץ עֵץ עֵבֶת וְעַרְבֵי-נַחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְקֹנֵק אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים:

On the first day you shall take the product of hadar trees, branches of palm trees, boughs of leafy trees, and willows of the brook, and you shall rejoice before the LORD your G-d seven days.

7. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף לה עמוד א

תנו רבנן: פרי עץ הדר - עץ שטעם עצו ופריו שוה, הוי אומר זה אתרוג. - ואימא פלפלין? כדתניא, היה רבי מאיר אומר: ממשמע שנאמר ונטעתם כל עץ איני יודע שהוא עץ מאכל? מה תלמוד לומר עץ מאכל - עץ שטעם עצו ופריו שוה, הוי אומר זה פלפלין... רבי אומר אל תקרי הדר אלא הדיר... אלא הכי קאמר עד שבאין קטנים עדיין גדולים קיימים רבי אבהו אמר: אל תקרי הדר אלא (הדר) - דבר שדר באילנו משנה לשנה. בן עזאי אומר: אל תקרי הדר אלא (אידור), +מסורת הש"ס: [הדור] + שכן בלשון יווני קורין למים (אידור) +מסורת הש"ס: [הדור] + ואיזו היא שגדל על כל מים - הוי אומר זה אתרוג.

Our Rabbis have taught, 'The fruit of a goodly tree' implies a tree the taste of whose 'fruit' and 'wood' is the same. Say then that it is the ethrog. Might it not be said to be pepper?... Rabbi said, Read not hadar but hadir... It is this rather that was meant: Before the small ones come, the large are still existent [on the tree]. R. Abbahu said, Read not hadar, but ha-dar, a fruit which remains upon its tree from year to year. Ben 'Azzai said, Read not hadar, but hudor for in Greek water is called hudor. Now what fruit is it that grows by every water? Say, of course, it is the ethrog.

8. רמב"ן ויקרא פרק כג פסוק מ

כי האילן הנקרא בלשון ארמית אתרוג נקרא שמו בלשון הקודש הדר, כי פירוש אתרוג חמדה, כדמתרגמינן נחמד למראה (בראשית ב ט)

The tree that is called Etrog in Aramaic, is called Hadar in Hebrew. The meaning of Etrog is desire, as Unkeles translates "desirable to the sight" (Beresihit 2:9)

9. Rabbi Moshe Taragin

Evidently, hadar comprises two different components: one which defines the species, and one which accentuates the mitzva. Though the latter can be extrapolated from etrog to the other minim, the former is etrog specific....To conclude, our discussion about the nature of hadar should be assessed within the framework of Rashi's unique position about the source of hadar. As stated earlier, the most apparent source for hadar is the term itself "pri etz hadar" which appears in Parashat Emor. Rashi (Sukka 29b), though, claims that the requirement of hadar stems from the pasuk "zeh keili ve-anveihu" (Shemot, 15:2) - a general pasuk urging that mitzvot be performed in an aesthetic manner. Several questions are posed to Rashi by other Rishonim (see Tosafot), the most pressing being the fact that generally, hiddur mitzva derived from the pasuk of "zeh keili" (does not invalidate the mitzva in its absence). One notion, though, is clear from Rashi: he felt that hadar qualifies the performance of the mitzva and not the definition of the species. Rashi can't base hadar upon a pasuk describing mitzvot in general and still view the halakha as part of the special definition of etrog.

10. תלמוד בבלי מסכת יומא דף ע עמוד א

ואחר כך כל אחד ואחד מביא ספר תורה מביתו, וקורא בו כדי להראות חזותו לרבים.

After [the Kohen Gadol reads the Torah on Yom Kippur], each person brings a Sefer Torah from his house and reads from it for public display.

11. רש"י מסכת יומא דף ע עמוד א

להראות נוי של ספר תורה, ותפארת בעליה שטרך להתנאות במצוה

To show the beauty of the Sefer Torah and the splendor of the owners who put in effort to be beautiful in mitzvot.

12. מהרש"א [חדושי אגדות] מסכת שבת דף קלג עמוד ב

מפורש במכילתא ר"י אומר וכי אפשר לאדם להנהו לקונה אלא התנאה לפניו במצות כו' וכה"ג דרשו פ"ק דסוטה אחרי ה' תלכו וגו' וכי אפשר לאדם להלך אחר השכינה אלא להלך אחר מדותיו מה הוא חנון רחום כו' דהיינו כדאמר אבא שאול הכא הוי דומה לו כו' ורש"י פי' הוי דומה לו כמו אני והוא כו' ולולי פירושו נראה דלאבא שאול נמי פי' ואנוהו התנאה לפניו במעשים וק"ל:

It is explicit in the Mechilta of R. Yishmael, "Is it possible for a person beautify his creator? Rather, one should beautify himself before Him in mitzvot. Similarly, it is expounded in the first chapter of Sotah, " 'After God shall you walk.' Is it possible for a person to walk after the Divine Presence? Rather, it refers to walking

after His traits – just as He is gracious, merciful, etc.” That is what Aba Shaul says here, “be similar to him.” Rashi explained, “be like Him, as if you say I and Him.”

If it were not for his commentary, it would seem that Aba Shaul also was explaining *veanbvehu*, be beautiful before him in actions.

- This is also found in the Mahara Fulda on Peah 1:1
- A beautiful exposition of related idea can be found in Rabbi Avraham Price’s Mishnat Avraham Hashmatot U’Miluim to Sefer Chasidim Volume 1, #389:2, page 346]

13. דעת זקנים מבעלי התוספות ויקרא פרק כג פסוק מ

ארבע' מינין הללו יש מהן שיש בו טעם וריח כמו אתרוג והוא כנגד הצדיקים שיש בהם ריח תורה וטעם של מעשי' טובי'. באילן שבו גדל הלולב יש בו טעם ולא ריח וכנגדו הבינוני' של ישראל שיש בהם טעם של מצות ואין בהם ריח תורה. ההדס יש בו ריח ולא טעם והוא כנגד אותם שיש בהם ריח תור' ואין בהם מצות. וערבה אין בה לא טעם ולא ריח וכנגדן עמי הארץ שאין בהם לא ריח תורה ולא טעם של מצות ואנו אוגדין הארבעה ביחד רמז שאין הקדוש ברוך הוא מתרצה לישראל עד שיהיו כולם לאגודה אחת שנא' הבונה בשמי' עליותיו ואגודתו על ארץ יסדה אימתי הקדוש ברוך הוא מתעלה בזמן שכלנו נעשים אגודה ונ"ל שלכך אנו אומרים בר"ה ויעשו כלם אגודה אחת. ד"א הלולב דומה לשדרה ההדס דומה לעין הערבה דומה לשפתים האתרוג דומה ללב ואין לך אבר אחד גדול מאלו ושקולין הן כנגד כל הגוף וזהו שאמר דוד כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך ...

The four species of fruit which we use on this festival differ in basic attributes, The etrog, which has a taste as well as a [pleasant fragrance], symbolizes the righteous people who have both Torah learning and good deeds. The tree from which the lulav grows has taste (i.e. dates), but does not provide fragrance. It symbolizes the average Jew, who has mitzvot, does not have the fragrance of Torah. The hadas, has no taste, but provides a pleasant fragrance. It symbolizes the person who has Torah knowledge, but not mitzvot. The aravah comes from a tree that neither provides fruit nor fragrance. It symbolizes the *am haaretz* who has neither Torah nor mitzvot. We bind all these four plants together to hint that the Almighty does not look upon us with favour until we have become one cohesive group. The prophet Amos 9:6 alludes to this concept when he wrote: “Who built His chambers in heaven and founded His vault on earth; Who summons the waters of the sea and pours them over the land.” [The Midrash comments]: when does G-d do this? When we form a united union. It seems to me that this is why, on Rosh Hashanah we say, “they will all form a single band.” A different explanation: The lulav symbolises the human backbone. The myrtle branch is a symbol of the eye, whereas the willow branch is a symbol of the lips. The citron, etrog, symbolises the heart, the most important parts of the human body, and they are equivalent to the whole body. This is what Dovid said “all my bones will say ‘G-d, who is like you.’”

14. פרשת בראשית

(יא) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תִּדְשֵׂא הָאָרֶץ דָּשָׂא עֵשֶׂב מִזְרִיעַ זֶרַע עֵץ פְּרִי לְמִינֹו אֲשֶׁר זֶרְעוּבוּ עַל־הָאָרֶץ וַיְהִי־כֵן:

And G-d said, “Let the earth sprout vegetation: seed-bearing plants, fruit trees of every kind on earth that bear fruit with the seed in it.” And it was so.

15. רש"י בראשית פרק א פסוק יא

שיהא טעם העץ כטעם הפרי והיא לא עשתה כן, אלא (פסוק יב) ותוצא הארץ עץ עושה פרי, ולא העץ פרי, לפיכך כשנתקלל אדם על עונו נפקדה גם היא על עונו ונתקללה:

That the taste of the tree be exactly the same as that of the fruit. It did not, however, do this, but (v. 13) “the earth brought forth a tree yielding fruit” and the tree itself was not a fruit; therefore when Adam was cursed on account of his sin, it (the earth) was also visited (because of its sin) and was cursed also.

16. פרשת בראשית

(ח) וַיִּטֵּעַ יְקֹוֹק אֱלֹהִים גֶּן־עֵדֶן מִקְדָּם וַיִּשֶׂם שֵׁם אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר יָצָר: (ט) וַיַּצְמַח יְקֹוֹק אֱלֹהִים מִן־הָאֲדָמָה כָּל־עֵץ נֹחַמַד לְמַרְאֵה וְטוֹב לְמֵאֵכֶל וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הֶגֶן וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע:

The LORD G-d planted a garden in Eden, in the east, and placed there the man whom He had formed. And from the ground the LORD G-d caused to grow every tree that was pleasing to the sight and good for food, with the tree of life in the middle of the garden, and the tree of knowledge of good and bad.

17. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כא עמוד ב

The mishna teaches that the king writes a Torah scroll for his sake. The Sages taught in a *baraita* (*Tosefta* 4:4): The king fulfills the mitzva provided that he does not beautify himself with the Torah scroll of his ancestors for this purpose, i.e., he must write his own scroll.

18. פתיחה – חוות בנימין

ח. אכן הדבר יתבאר. דהנה להלן בשו"ע שם (סי"ב): האידנא מצוה לכתוב חומשי תורה ומשנה וגמרא וכו'. ובמפרשי השו"ע יש שם דעות. בטי"ז שם מביא שו"ט אי בזה"ז שהלימוד הוא מתוך ספרים אחרים וכן תורה שבע"פ, כוונת התורה שמפורש בה "ולמדה את בני ישראל", מתבאר שכל עיקר המגמה שבמצוה זו "כתבו לכם" היא בכדי שעיי"ז יוכלו לעמוד על הפרטים והדקדוקים, היינו תורה שבע"פ, ושעיי"כ יש דעה הסוברת שמעתה אין מצות כתיבת ספר תורה קיימת כל עיקר. אולם דעה אחרת הסוברת "דהאיך בטל מ"ע של "ועתה כתבו לכם" בחילוף הדורות". והגר"א מכריע כדעה זו, בעוד השו"ע שם נוקט כדעה הראשונה.

למדנו עכ"פ, שעיקר תוכן המצוה ללא חולק היא שמצות הכתיבה שאמרה תורה היא לצורך הלימוד. וכיון שמגמה זו מתמלאת גם בקונה ספר מן השוק, מסתבר שג"כ מקיים המצוה. אך מ"מ הן כתבה תורה בפירוש "כתבו לכם", לזאת צריך לומר שזה מתפרש מגדר "הידור מצוה" - היינו כמש"כ בתורה לענין כל המצוות - "ואנוהו". אלא שבעד שבכל המצוות המצוה מתקיימת גם כשאין בה הידור, ואי"ז אלא ענין דלכתחילה, בס"ת כתבה תורה במפורש "כתבו לכם" לומר לך שבזה,

הענין "ואנוהו", הוא לא רק לכתחילה בתור הידור, אלא שההידור נכלל בעיקר המצוה, ועיי"כ הר"ז לעיכובא. ממש כמו שמפורש הדבר לרש"י בלולב היבש, לדעת רבנן, כשאין אלא יבש.

ט. וזה יסבירו את המסופר ביומא (דף ע"א) שאחר קריאת התורה בעבודת יוה"כ עיי הכה"ג מסופר: ואח"כ כל אי ואי מביא ס"ת מביתו וקורא בו, כדי להראות חזותו ברבים. וברש"י שם: "ותפארת לבעליה שטרח להתנאות במצוה שני "ואנוהו", התנאה לפניו במצות לולב נאה, ספר תורה נאה, בקלף נאה, בלבלר אומן וכו'". ולא מצינו ענין התנאות אלא כאן. [והנה רש"י מסתמך על האמור בענין התנאות במצוות דשבת קל"ג, א. אך שם הלשון: ... עשה בו לשמו - סוכה נאה, לולב נאה, שופר נאה, ציצית נאה, ס"ת נאה, וכו'. ודקדק רש"י להביא משם רק הא דלולב וס"ת (ולכאורה הי' מקום יותר להביא "ציצית נאה" ולהשמיט האחרות. אלא שלפי הנ"ל מדוקדק, שכן רק בלולב ובס"ת יש דין הידור שמהוה חלק מעצם המצוה, משא"כ באחרים].

ומובן מעתה לשון הגמרא בסנהדרין "שלא יתנאה בשל אבותיו", "ולא יתנאה בשל אחרים" שכן חיוב זה שבספר תורה לא יוצא בשל אבותיו ובשל אחרים, הוא מדין "ואנוהו" - דהיינו התנאות, אלא שבזה הדגישה תורה שההתנאות היא לעיכובא. אכן גם בזה, כיון שזהו מגדר הידור, בשעה שאין מצוי הדבר בידו, דהיינו שעת הדחק באמת יצא גם שלא בכתיבה. כי כל ענין "כתבו לכם" הוא לעיכובא רק כשהדבר בידו ללא שעה"ד.

י. ויתישב בזה מה שהקשינו, שלמרות שגם במזוזה נאמר "וכתבתם" מ"מ לא מצינו חיוב אלא בקביעת המזוזה, אבל לא נדרש מהכתוב שמ"ע זו מתקיימת רק ע"י כתיבה, מכיון שהמצוה היא לקובעה במזוזה הבית שאינה נראית לעין ל"ש בכה"ג "ואנוהו" בכתיבה. וכמו שכתבו התוס' מנחות (דף ל"ב, ב ד"ה הא) דס"ת בעי שרטוט משום "ואנוהו" אבל לא תפילין "דמכוסים בעור לא שייך בהו נוי". ועיי"כ אין לפרש מה שנאמר במזוזה "וכתבתם" מדין "ואנוהו" ואף לעיכובא כדמצינו בס"ת, דל"ש בזה נוי כלל כיון שמכוסה. ועל כן יתפרש רק לענין שהמזוזה בעי כתיבה, אבל אין בה הקפידא של "ואנוהו" שיהא המ"ע שכל אי יכתבנה בעצמו.

יא. ולפ"ז ניתן לתרץ שאלת הט"ז, שהרמ"א התעלם ממש"כ רש"י שגם הלוקח ס"ת מן השוק קיים מצוה, אלא שעיי כתיבה בעצמו עביד "מצוה טפ"י. די"ל דרש"י קאי בגוונא שאין האדם עצמו יודע לכתוב כתיבה תמה כנדרש, ואף אין מצוי שם סופר מובהק, עיי"כ הוי כמו שעה"ד שמקיים המצוה גם ע"י קניה. ואילו הרמ"א קאי כשניתן להשיג סופר שיכתוב בשליחותו, דבזה איכא "ואנוהו" שהוא כאמור בכה"ג גם לעיכובא, עיי"כ כי שפיר שאינו יוצא בקני מן השוק, אלא אי"כ הגיה אותו.